

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

УДК 330.47:351.72

DOI: 10.37332/2309-1533.2019.5-6.26

JEL Classification: E69, G14, H56, H69, H79

Малий І.Й.,
*д-р екон. наук, професор, проф. кафедри
національної економіки та публічного управління,
Королюк Т.О.,
канд. екон. наук, доцент, доц. кафедри
національної економіки та публічного управління,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ

Malyi I.Y.,
*dr.sc.(econ.), professor, professor at the department
of national economy and public administration,
Koroliuk T.O.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor at the
department of national economy and public administration,
SHEE “Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman”*

INFORMATIZATION OF SOCIETY AND PUBLIC ECONOMIC SECURITY ADMINISTRATION

Постановка проблеми. Цивілізаційний розвиток світу набуває нових рис та тенденцій, які обумовлені інноваційним та інформаційним типом розвитку суспільства в XXI столітті. Завдяки інноваційним технологіям руйнуються традиційні системи виробництва та обміну благ, відбуваються структурні зміни у сфері зайнятості та споживання, швидкоплинними та короточасними відбуваються зміни в економічній та соціальній організації діяльності людей. В умовах поглиблення глобалізаційних процесів неможливо без запровадження інновацій забезпечити конкурентоспроможність національної економіки на світовому ринку. Засадним інститутом мотиваційного механізму інформаційних технологій виступає держава, яка продукує правила поведінки приватних та публічних суб'єктів господарювання. Бурхливий розвиток інтернету та цифрової економіки відкрили шлях до запровадження мережевих систем, які поступово починають руйнувати ієрархічні структури управління суспільством. З одного боку, збурення інноваційної діяльності висуває нові вимоги до організаційно-правових форм економіки та управління суспільством. З іншого – держава, через механізм публічного управління, розробляє й реалізує сприятливе інституційне середовище розвитку інформатизації та економіки. Для кожної країни є актуальними дослідження діалектики прямого та зворотного взаємовпливів інформатизації суспільства та змін в публічному управлінні з урахуванням національної специфіки ресурсного, технологічного та соціального потенціалу задля гарантування економічної безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундатором теорії інновацій вважається Й. Шумпетер, який досліджував вплив інновацій у сфері бізнесу, виокремивши роль новатора-підприємця в економічному розвитку. Н. Кондратьєв дослідив взаємозалежність великих кон'юнктурних циклів та довгих хвиль технічних винаходів, Дж. Бернал розглядав підвищення економічної активності як наслідку запровадження інновацій. С. Кузнец, Б. Твіс, П. Ромер та Р. Лукас

розвинули теорію інновацій як процес та тип суспільного розвитку на макроекономічному рівні, який продукує нові вимоги до змін організаційних форм підприємництва, до нової ролі держави в забезпеченні інформаційно-комп'ютерних технологій, до зміни методів та інструментів публічного управління.

Проблема гарантування національної безпеки в контексті сучасних міжнародних фінансово-економічних викликів прямо залежить від результативності публічного управління країною. Фундаментальним теоретичним засадам державного управління присвячено праці зарубіжних вчених Д. Валдо, М. Вебера, В. Вільсона, П. Друкера, Г. Райта, Ф. Тейлора, А. Файоля. Серед вітчизняної наукової спільноти, що розробляє теоретико-прикладні аспекти становлення державного управління, відзначимо праці В. Аверьянова, Г. Атаманчука, В. Бакуменко, П. Надолішнього. В сучасних умовах поглиблення глобалізації та загострення міжкраїнової конкурентної боротьби актуалізувалась проблема національної економічної безпеки. Вітчизняні вчені досліджують проблеми забезпечення національної безпеки України як визначальної умови збереження суверенітету та територіальної цілісності. О. Білорус та Д. Лук'яненко [1] аналізують безпеку розвитку в умовах глобалізації. Ю. Пахомов, С. Кримський та Ю. Павленко [2] розглядають цивілізаційні особливості розвитку та їх вплив на українські реалії. Питання генезису безпеки соціально-економічного розвитку та загроз, що стоять перед українським суспільством, досліджують Л. Шевченко, О. Гриценко та С. Макуха [3]. Аналізу теоретично-прикладних аспектів економічної безпеки України присвячені праці О. Бандурки, О. Власюка, М. Єрмошенко, В. Мунтіяна, М. Павловського, Ю. Харазішвілі та інших.

За останнє десятиліття широкого розмаху набули процеси запровадження в життя цифрової трансформації та нових інноваційних продуктів в економіці, які радикальним чином змінюють формат взаємодії зі споживачем, орієнтуючись на врахування потреб та інтересів кожного індивідуального клієнта. Означені процеси накладаються на необхідність вирішення проблем енергетичної та фінансової безпеки. Зміна людських цінностей, технологічних способів комунікації людей між собою, а також з фірмами та органами публічної влади, висувають нові вимоги до інституційного забезпечення нових «правил гри», що неможливо без вдосконалення підходів та інструментів публічного управління у сфері економічної безпеки.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз взаємозалежностей інформатизації суспільства та вдосконалення публічного управління в частині подолання економічних загроз існування держави Україна.

Для досягнення мети потрібно:

- виокремити та узагальнити інформаційні та технологічні зрушення в суспільстві;
- визначити характер впливів цифрової трансформації на соціально-економічний розвиток та національну економічну безпеку;
- розкрити двояку роль інформатизації в суспільному розвитку та обґрунтувати напрями удосконалення публічного управління в подоланні економічних загроз державності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасне суспільство є вельми динамічною соціальною системою, якій притаманні різновекторні зміни в політичній, економічній, соціальній, культурній тощо сферах. Не зважаючи на різні національні моделі економічного розвитку, всіх їх єднають об'єктивні процеси поглиблення глобалізації, інформаційної революції та необхідність переходу на інноваційний тип розвитку. Ера інформаційного суспільства характеризується яскраво вираженими процесами глобалізації. Інформаційний ресурс та знання стали «особливим видом виробництва», який не визнає кордонів між країнами, галузями та фірмами, де «... відкриття входять у певний єдиний процес, що розвивається, в якому бере участь незчисленна кількість людей» [4, с. 356]. Інформація на сучасному етапі перетворилась у провідний чинник розвитку суспільства в порівнянні з такими економічними факторами виробництва, як земля, робоча сила (праця), капітал та підприємництво [5]. Технології доставки інформації до споживача внесли радикальні зміни у систему взаємовідносин між людьми, фірмами, між різними рівнями ієрархічної структури управління, між споживачами та виробниками, між керівниками та підлеглими, а також революціонізували системи освіти, охорони здоров'я та інші складові публічного сектору економіки. Безперечно, нові тенденції та закономірності розвитку сучасної економіки вимагають зміни парадигми управління фірмами та державою, оскільки «світ, який швидко утворюється від зіткнення нових цінностей і технологій, нових геополітичних відносин, нових стилів життя і засобів сполучення, вимагає абсолютно нових ідей і аналогій, класифікацій і концепцій» [6, с. 14]. В даному контексті перед науковцями та політиками виникла проблема осмислення сучасних складних інформаційних, технологічних, ресурсних, фінансово-економічних, продовольчих, екологічних та інших викликів, що загрожують подальшому існуванню людства.

Генезис безпеки як соціально-економічного феномену бере свій початок у природній сутності людини, яка виступає всезагальною основою будь-якої життєдіяльності. Вихідним пунктом її розвитку слугує фундаментальний біологічний інстинкт самозбереження. Саме він дає імпульс базовим потребам людей, спрямованим на збереження життя як унікальної форми існування [3, с. 8]. До таких потреб, згідно найбільш відомої теорії мотивації А. Маслоу, відносяться фізіологічні потреби та потреби безпеки. Однак існування людини в межах певного соціуму призводить до появи суспільних

потреб, задоволення яких здійснюється не суто інстинктивно, а через узгоджену цілеспрямовану трудову діяльність членів цього соціуму. Саме потреба безпеки членів окремого суспільства є передумовою утворення ними такої форми спільної діяльності людей як держава, яка відстоює як інтереси окремої особи, так і суспільні та загальнодержавні інтереси на міжнародній арені. Усе це в сукупності детермінує появу категорії «національна економічна безпека».

Національна економічна безпека становить основу суверенітету держави та її територіальної цілісності. Вона обґрунтовує та визначає адекватні заходи впливу на зовнішні та внутрішні загрози національно-державному утворенню. Значимість цього процесу обумовила високий інтерес до даної проблеми в історії світової суспільно-політичної думки. Одним із засновників теорії безпеки був Томас Гоббс, який першим проаналізував проблеми безпеки та виживання, взаємодію між безпекою, населенням, урядом і державою в цілому [7]. Пошук організаційних форм безпеки життєдіяльності людини, за Т. Гоббсом, обумовлює прогрес цивілізації. Страх перед загрозами є природним станом людини. Саме він змушує людину жити в суспільстві («у групі», «у племені», «у стаді») і шукати засоби колективного захисту у війні «усіх проти всіх», тому на пізніших етапах цивілізації цілком природним стала поява договірної форми права громадян на формування держави. Таким чином, безпека виступає основою цивілізованості й державності.

Інформаційно-комунікаційні технології обумовлюють розвиток інноваційних процесів, що неоднозначно впливають на стан економічної безпеки. Інновацію, як нове економічне та суспільне явище, вперше в історії економічної думки було розглянуто Й. Шумпетером. Інновація, на його переконання, є результатом діяльності підприємця-інноватора по запровадженню в практику господарської діяльності досягнень науково-технічного прогресу задля підвищення ефективності та отримання конкурентних переваг [8]. Й. Шумпетер теоретично передбачив зростаючу роль в економічному розвитку інноваторів, здатних втілювати технічні та наукові винаходи у створення нових технологій і продуктів. XXI століття характеризується інноваційним типом суспільного розвитку, інновації досить швидко поширюються в глобальному світі за принципом мережовості, глибоко проникаючи у всі сфери людської діяльності. Інновації перетворились у визначальний фактор економічного зростання. Так, наприклад, на початку цього століття в розвинених країнах питома вага нових знань, втілених в інформаційних технологіях, устаткуванні, організації виробництва, становила від 70 до 85% приросту валового внутрішнього продукту. Розвинені країни концентрують у себе понад 90% світового наукового потенціалу й контролюють 80% глобального ринку високих технологій, обсяг якого оцінюється в 2,5–3,5 трлн дол. США [9, с. 28–45]. Відставання економічного розвитку країни від світових інформаційно-інноваційних трендів веде до зниження конкурентоспроможності економіки в глобальному просторі, до загроз економічній безпеці країни.

Глобалізація, цифровізація та інформаційна експансія перетворились у рушійну силу трансформації всіх видів людської діяльності, інституційних змін у публічному управлінні. Водночас використання інформаційно-комп'ютерних технологій в господарській практиці веде до руйнації ієрархічних систем в управлінні, до ускладнення діяльності приватних компаній та реалізації функцій держави. Опанування цифровими технологіями передбачає не тільки відповідну цифрову кваліфікацію, а й набуття навичок працювати в команді, прояву таланту, відповідного рівня культури та соціальної адаптації до нових інститутів управління. Не тільки перед державою, а й перед бізнесом постало завдання навчити членів суспільства користуватися цифровими ресурсами. У даному контексті важливо знати, як зазначає В. Остром, «...як інститути впливають на структуру стимулів, що спонукають людей діяти», «як люди думають і ставляться один до одного, і як саме створюється складна система їхніх взаємовідносин» [10, с. 26]. Наочним прикладом створення складних систем взаємовідносин між державами задля безпеки та добробуту громадян є Європейський Союз. Створений півстоліття тому як об'єднання, здатне забезпечити економічну безпеку в Західній Європі після Другої світової війни, завдяки своєму «соціальному стрижню» і продуманій стратегії публічного управління у сфері соціально-економічної політики зумів досягти внутрішньої стабільності й поглиблення інтеграції, у тому числі й економічної. Його поступальне розширення не спрямоване проти яких-небудь держав, а є розумним способом досягнення безпеки на базі співробітництва [11, с. 40].

Аналіз досвіду таких країн Західної Європи, як Нідерланди, Бельгія, Данія, Люксембург, Швейцарія щодо забезпечення економічної безпеки показує, що їх основною стратегічною метою захисту національних економічних інтересів є забезпечення сталого економічного зростання та модернізації економіки відповідно до умов конкурентної боротьби на світовому ринку. Ці країни не мають можливості суттєво впливати на формування структури світової економіки, внаслідок чого змушені пристосовуватися до умов розвитку світової економіки, змінювати сформовані структури національних економік та пропорції їх розвитку. При цьому так звані «малі країни» Євросоюзу в якості стратегічних цілей визначають формування ефективної структури та спеціалізацію економіки. Для України, яка перебуває в зоні системної кризи, найбільш оптимальна модель гарантування економічної безпеки [12, с. 17] базується на творчому поєднанні ресурсів стабільності, керованості і дозованого економічного ризику в тих сферах господарювання, де можливо отримати максимальну соціально-економічну поточну ефективність, а також створити сприятливі умови для перспективних

інноваційних проєктів. Політична турбулентність та велика концентрація фінансово-економічних ресурсів по захисту територіальної цілісності України від агресивних дій Росії ускладнює процеси ствердження державності, становленню результативного публічного (державного) управління. Для того, щоб не опинитися в становищі держави без власного незалежного економічного майбутнього, Україні необхідно провести цілеспрямовану роботу щодо виходу з економічної кризи, запобіганню реальних загроз, боротьби з корупцією, кримінальними елементами в економіці. У цьому зв'язку дуже важливо не тільки розуміння сутності економічної безпеки на всіх рівнях (міжнародному, національному, регіональному, особистісному), а й конкретних дій управлінських структур щодо наближення рівня економічної безпеки України до європейського рівня [13, с. 33].

Нашарування інноваційних збурень, фінансової кризи та необхідності структурної трансформації спричинили кризові явища в державному управлінні. Обґрунтування концепції нового публічного управління (НПМ або NPM) є відповіддю на кризові явища в державному управлінні, побудованих на принципах бюрократії, ієрархічної організації, централізації, єдності управління та адміністрування. Дональд Кетл виділяє наступні характеристики НПМ: продуктивність; маркетинговий підхід; децентралізацію; одночасну орієнтацію на цілі, що визначені політиками, а також потребами громадян (клієнтів); звітування за результатами [14]. При цьому, важливого значення набуває, як підкреслює Френсіс Фукуяма, «спроможність уряду укласти і забезпечити виконання правил та надання послуг» [15]. Максимальне врахування потреб та інтересів кожного громадянина-споживача послуг складає одну із головних місій нового публічного управління. Вимірювання результативності НПМ досягається за допомогою визначення ефективності публічного (державного та муніципального) сектору економіки, функціонування якого залежить від адаптації до нового інформаційного та інституційного середовища.

В умовах постіндустріальної трансформації посилюється єдність економічних і соціальних функцій держави. Їх взаємне переплетіння призводить до виникнення якісно нової форми, в якій реалізуються їх взаємозв'язок і взаємозалежність. Такий підхід дозволяє говорити про якісну трансформацію функцій держави. Відбувається кардинальне ускладнення структури суб'єктів управління: на світовій арені разом з національними державами активно діють ТНК, міжнародні і регіональні економічні організації, інтеграційні об'єднання, неурядові організації, навколо яких формуються відносини, які суттєво змінюють становище національних держав. Оскільки держава є своєрідним колективним посередником, їхня мережа може зробити державу зайвою, а разом з нею всіляку центральність, територіальність і навіть матеріальність. Отже, під впливом мережі і децентралізації співпраця громадян і держави визначається як все більш демократична, а самоуправління, громадянське суспільство і суспільство інформаційне все частіше поєднуються і виступають разом.

Узагальнення теорії безпеки дозволяє зробити висновок, що в системі подолання загроз національній безпеці провідну, системоутворюючу роль відіграють інститути держави, так як вони формують нормативно-правову базу в сфері забезпечення національної безпеки, приймають рішення щодо запобігання і нейтралізації загроз, виконання яких має обов'язковий характер.

Аналіз основних міжнародних індексів (табл. 1), що опосередковано характеризують рівень загроз безпеці, дає підстави стверджувати про згубний вплив державного управління на розвиток бізнесу та залучення інвестицій, регресуючі процеси у якості надання освітніх послуг та рівня розвитку науки, незначне використання передових інноваційних розробок у виробництві, незахищеність майнових та інтелектуальних прав власності, відтік висококваліфікованих кадрів.

Як бачимо із даних табл. 1, за показником індексу миру, не зважаючи на покращення динаміки у 2019 р., Україна виступає однією із найбільш небезпечних країн світу, що пов'язано із воєнними діями, доступом до зброї та загрозами особистій безпеці. Протягом аналізованого періоду погіршилась ситуація і за показником індексу держав, що зазнали поразки, у зв'язку із криміналізацією суспільства, корупцією, впливом інтелектуального капіталу, високим рівнем бідності населення, зростанням порушень прав людини тощо.

Одним із показників виміру соціального розвитку виступає індекс людського розвитку (ІЛР). У 2017 р. Україна зайняла 88 місце серед 189 країн світу та опустилась на чотири позиції порівняно із попереднім роком у рейтингу країн за ІЛР. Причинами такої тенденції є скорочення показника валового національного доходу на одну особу. З огляду на означене, перед публічною владою постає завдання підвищення рівня життя населення. Для цього необхідно створити необхідні умови покращення інвестиційного клімату, завершити судову реформу, звести до мінімуму корупційні ризики, і головне – вирішити питання припинення війни на сході країни.

У рейтингу країн за показниками глобальної конкурентоспроможності, глобалізації у 2018 р. наша країна опустилась на чотири позиції. У 2019 р. спостерігаємо негативну динаміку за показниками свободи преси та економічної свободи – країна опустилась на одну та десять позицій відповідно. Причинами таких змін стали недосконалість політико-правового середовища, нестабільність фінансового сектору, низький рівень фінансування наукових досліджень та розробок, недостатнє використання інноваційного потенціалу, високий рівень сприйняття корупції. За показником легкості ведення бізнесу Україна покращила свої позиції та зайняла 64 місце у рейтингу 2019 р., чому сприяло зменшення податкового навантаження на суб'єктів господарювання.

Таблиця 1

Динаміка найвідоміших світових індексів, які характеризують стан національної безпеки України за період 2012–2019 рр.

Показники/ Роки	2012		2013		2014		2015		2016		2017		2018		2019	
	абсолютне значення	місце в рейтингу	абсолютне значення	місце в рейтингу	абсолютне значення	місце в рейтингу	абсолютне значення	місце в рейтингу	абсолютне значення	місце в рейтингу	абсолютне значення	місце в рейтингу	абсолютне значення	місце в рейтингу	абсолютне значення	місце в рейтингу
Глобальний індекс миру	1,95	71	2,24	111	2,56	141	2,84	150	3,28	156	3,18	154	3,11	152	2,95	150
Індекс держав, що зазнали поразки	67,2	113	65,9	117	67,2	113	76,3	84	75,5	85	74,0	90	72,6	86	71,0	91
Індекс людського розвитку	0,740	78	0,738	81	0,743	83	0,747	81	0,743	84	0,751	88	-	-	-	-
Індекс сприйняття корупції	26	144	25	144	26	142	27	130	29	131	30	130	32	120	-	-
Індекс світової конкуренто-спроможності	4,13	73	4,05	84	4,14	76	4,03	79	4,00	85	4,11	81	57,0	85	-	-
Індекс глобалізації	68,9	44	67,78	47	68,85	44	69,5	42	70,71	41	70,24	45	70,6	49	-	-
Індекс легкості ведення бізнесу	-	152	-	140	-	96	-	96	-	80	-	76	-	71	-	64
Індекс свободи преси	54,0	116	36,8	126	36,93	127	39,1	129	32,93	107	33,19	102	31,16	101	32,46	102
Індекс економічної свободи	46,1	163	46,3	161	49,3	155	46,9	162	46,8	162	48,1	166	51,9	150	52,3	160

Джерело: складено авторами за даними Інституту економіки та миру [16], Фонду миру [17], Глобальної мережі розвитку ООН [18], міжнародної організації Transparency International [19], Світового економічного форуму [20], Швейцарського федерального технологічного інституту [21], Інституту дослідження бізнес-регулювання [22], Reporters without borders [23], Heritage Foundation [24]

Негативний вплив на зростання економічних загроз державності чинять масштаби тіньової економіки України, які за експертними оцінками сягають 50% ВВП, тобто з обороту бізнесу та державної скарбниці щорічно в кишені корупціонерів виводиться близько 400 млрд. грн. Такий стан справ з корупцією значно знижує інвестиційну привабливість України, а тому й можливість економічного розвитку. Відкритість, прозорість та публічність в управлінні державою стають пріоритетними напрямками підвищення його ефективності.

Досліджувані індекси приваблюють тим, що вони мають комплексний характер і враховують різні аспекти національної безпеки: політичні, економічні, соціальні, екологічні, інформаційні тощо, однак вони ні в якому випадку не можуть використовуватися державними службовцями як основоположні в оцінці реального стану національної безпеки країни, оскільки не враховують:

- основні закономірності виникнення загроз у системах різного функціонального призначення;
- структурні зв'язки між окремими особами, суспільством, і державою;
- той факт, що індекс зазвичай складають у певний період у відсотках до вихідної цифри, яку беруть за 100%;
- досягнення реального практичного ефекту.

В економічній науці на теоретичному рівні обґрунтовано систему показників економічної безпеки держави завдяки запровадженню критеріїв граничного порогового значення (табл. 2). Зміни, за якими значення переходить за критичне обмеження, приводять систему до розпаду (загибелі). В ході постійно-змінюваних системних трансформацій всіх сфер людської діяльності змінюються й параметри порогових значень, що обумовлено адаптивністю та гнучкістю поведінки до нових громадян, бізнесу та держави.

Поняття економічної безпеки є досить багатограним, її складовими виступають виробнича, демографічна, енергетична, зовнішньоекономічна, інвестиційно-інноваційна, соціальна, фінансова та інші види безпеки. Аналіз визначення загроз економічній безпеці в Україні на сьогодні здійснюється згідно затверджених Міністерством економічного розвитку та торгівлі методичних рекомендацій [25]. Методичні рекомендації базуються на комплексному аналізі індикаторів економічної безпеки з виявленням потенційно можливих загроз і застосовуються для інтегральної оцінки рівня економічної безпеки країни.

Таблиця 2

Основні показники економічної безпеки держави

Показники	Граничні значення
ВВП на душу населення: від рівня розвинених країн від загальносвітового рівня	≥50% ≥100%
Частка в промисловому виробництві обробної промисловості	≥70%
Обсяг інвестицій, % до ВВП	≥25%
Асигнування на науку, % до ВВП	≥2%
Рівень безробіття	≤7%
Рівень інфляції за рік	≤20%
Державний борг, % до ВВП	≤25%
Дефіцит бюджету, % до ВВП	≤5%
Грошова маса, % до ВВП	≥50%
Обсяг іноземної валюти відносно гривневої маси (коефіцієнт доларизації)	≤10%
Частка населення за межею бідності	≤10%
Рівень продовольчої залежності (частка спожитих імпортованих продуктів харчування)	≤30-35%
Кредиторсько-дебіторська заборгованість, % до ВВП	≤10-15%
Відношення зовнішньоторговельного обігу до ВВП	≤25%
Рівень капіталізації фондового ринку, % до ВВП	≥20%
Тіньова економіка	≤20%

Джерело: [3, с. 50]

В науковій літературі та господарській практиці ще не відпрацьовано єдину методику оцінювання ефективності публічного управління. Йде активний пошук кількісного вимірювання результативності публічного управління на основі виокремлення оціночних індикаторів та показників (табл. 3). Незважаючи на відмінність в індикаторах виміру ефективності публічного сектору, слід відзначити, що всіх їх об'єднує націленість на оцінювання взаємодії інститутів, розширення прав громадян у формуванні правил з реалізації потреб та інтересів, розвитку прозорості та відкритості публічного управління. Цього можна досягти лише за умови одночасного впровадження інноваційних технологій (наприклад, цифрової трансформації) та формування нових правил (інституційних змін) в публічному управлінні через механізм ухвалення відповідних рішень.

Таблиця 3

Індикатори кількісної оцінки публічного управління

Індикатор	Сутність	Коментар
1	2	3
Індекс трансформації Бертельсмана (BTI)	Складається з експертиз, що проводяться щороку з 2008 року у країнах, що розвиваються. Серед показників: управління державним сектором, спроможність до руху, ресурсомісткість, консенсус та міжнародне співробітництво.	Значною мірою робиться акцент на кількісному вимірі демократії та політичного менеджменту в країні, базуючись на соціально-відповідальній ринковій економіці.
Індикатори сталого врядування (SGI)	Складаються з експертних оцінок, що проводяться щороку в країнах-членах ОЕСР, починаючи з 2009 року. До показників відносяться стратегічні можливості, міжвідомча координація, впровадження політики та інституційне навчання.	Для України ще не обрховується; зате вивчається наскільки ефективно проводилась політика для досягнення цілей сталого розвитку шляхом вивчення результатів у 16 сферах політики ¹ .
База даних інституційних профілів (IPD)	Складається з трирічної експертної оцінки понад 100 країн світу з 2006 року. Індикатори включають підготовку державної служби, винагороду та виконання.	Розроблена з метою полегшення та стимулювання досліджень проблем відносин між інституціями, довгостроковим економічним зростанням та розвитком.

¹ Економічна політика: загальний економічний стан країни, ринок праці, податкова політика, бюджетна політика, R&D, глобальна фінансова система; соціальна політика: освіта, інклюзивна політика, охорона здоров'я, сімейна політика, пенсійна політика, умови життя, глобальні нерівності; політика щодо збереження навколишнього середовища: екологічна політика, глобальний захист навколишнього середовища.

продовження табл. 3

1	2	3
Глобальна цілісність	Складається з щорічних експертних оцінок у 30–50 країнах, що розвиваються, починаючи з 2004 року. Показники включають характеристику: фінансової прозорості, конфлікту інтересів, набір персоналу на основі заслуг та управління людськими ресурсами для державної служби.	Мета – сприяння відкритості врядування; суспільства; співвідношення багатих та бідних, що сприятиме більш результативному вирішенню проблеми нерівності, подолання корупції, надання більших можливостей по реалізації громадянами свої прав щодо формування правил, які регулюють їхнє життя.
Індикатори управління людськими ресурсами (HRM-AGI)	Складаються з всеосяжних показників оцінювання організаційних механізмів, їх можливостей та результативності, (включають понад 200 показників щодо аспектів меритократичної бюрократії). В якості пілоотної версії були обраховані у 8 країнах.	Призначений для полегшення оцінки інституційних механізмів та організаційних можливостей, пов'язаних із шести основними цілями ² , встановленими для певного режиму управління людськими ресурсами (HRM).

Джерело: складено за даними [26; 27; 28; 29; 30]

На макроекономічному рівні результативність публічного управління традиційно оцінюється через ефективність використання публічних фінансів (бюджетів), обсяг формування яких залежить не тільки від системи розподілу та перерозподілу валового доходу, а й від стабільності темпів та обсягів розвитку національної економіки, чого не можна на сучасному етапі досягти без використання інновацій.

Саме склад і структура видатків бюджету дозволяють зробити висновки та узагальнення з приводу економічного, соціального і політичного стану розвитку країни (табл. 4).

Таблиця 4

Структура та динаміка видатків зведеного бюджету за функціональною класифікацією протягом 2013–2017 рр.

Показники	2013		2014		2015		2016		2017		2018	
	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %	млн грн	питома вага, %
Загальнодержавні функції	28530	5,6	27411	5,2	31449	4,6	38152	4,6	55671	5,3	75462	6,0
Обслуговування державного боргу	33172	6,6	49435	9,4	86173	12,7	96105	11,5	110578	10,5	116088	9,3
Оборона	14844	2,9	27366	5,2	52016	7,7	59359	7,1	74360	7,0	97024	7,8
Громадський порядок, безпека, судова влада	39409	7,8	44865	8,6	54921	8,1	72057	8,6	88480	8,4	118026	9,4
Економічна діяльність	50758	10,0	43638	8,3	56257	8,3	66191	7,9	102883	9,7	140761	11,3
Житлово-комунальне господарство	7705	1,5	17 809	3,4	15700	2,3	17 548	2,1	27188	2,6	30345	2,4
Освіта	105539	20,9	100110	19,1	114188	16,8	129438	15,5	177756	16,8	210032	16,8
Охорона здоров'я	61569	12,2	57150	10,9	70991	10,4	75503	9,0	102392	9,7	115852	9,3
Духовний та фізичний розвиток	13661	2,7	13858	2,6	16228	2,4	16898	2,0	24342	2,3	28993	2,3
Соціальний захист та соціальне забезпечення	145063	28,7	138005	26,4	176340	25,9	258326	30,9	285761	27,0	309364	24,7
Охорона довкілля	5594	1,1	3482	0,9	5530	0,8	6255	0,7	7349	0,7	8242	0,7
Всього видатків	505844	100	523126	100	679794	100	835832	100	1056760	100	1250190	100

Джерело: побудовано за даними Міністерства фінансів України [31]

² Залучення та збереження необхідного людського капіталу; фінансово збалансований фонд оплати праці; деполітизоване, меритократичне управління; управління за показником продуктивності; етична поведінка учасників; ефективна співпраця між кадрами.

Аналіз динаміки видатків зведеного бюджету протягом аналізованого періоду засвідчує їх зростання у 2,5 рази. Особливо стрімко зросли видатки на оборону (у 6,5 рази), що обумовлено воєнними діями на сході країни. Також зросли видатки на соціальний захист – в 2,1 рази, на забезпечення громадського порядку – в 3,0 рази, на обслуговування державного боргу – в 3,5 рази, на житлово-комунальне господарство – в 4,0 рази. Найменше в абсолютному значенні збільшились видатки на охорону довкілля, охорону здоров'я та освіту, водночас показники структури зменшилися у 2018 р. порівняно із 2013 р.

Видатки бюджету відображають функції і завдання держави, рівень і напрям суспільного розвитку, взаємозалежність між економікою і фінансами країни, відносини даної країни з іншими країнами. Функціональна структура видатків може змінюватися залежно від політичної ситуації, узгоджених програмних цілей розвитку суспільства, вибору типу розвитку, необхідності вирішення соціальних, екологічних та інших проблем суспільства.

Публічний фінансовий сектор, який включає доходи та видатки, піддається впливу як державної, так і олігархічної влади. Великий тиск на державні видатки чинять такі фактори, як корупція, боргове навантаження, тіньова економіка тощо. Все це дає підстави стверджувати, що публічний сектор економіки України, а більшою мірою його видаткова складова піддається крихкості та загрозовості. На думку Талеба Насіма Ніколаса, крихка економіка – це стан, який під впливом непередбаченої дії будь-яких зовнішніх чи внутрішніх чинників може призвести до колапсу [32, с. 21].

Постає гостра необхідність підвищення ефективності публічного управління економічною безпекою, що неможливе без застосування сучасних інформаційно-технологічних досягнень, автоматизації та переведення публічних послуг в он-лайн. Інформаційно-комунікаційні технології сприяють доступності органів влади для громадян, інформаційній відкритості та зростанню довіри, зменшенню безпосереднього контакту із представниками влади та, відповідно, рівня корупції, зростанню відповідальності посадовців і покращенню якості надання адміністративних послуг, залученню громадян до вирішення державних і місцевих проблем, залученню молоді до політичних процесів в цілому та формуванню активної громадської позиції. Концепція з розвитку е-врядування в Україні сконцентрована лише на впровадженні електронних механізмів у сфері надання адміністративних послуг. Однак позитивним аспектом є акцент на розвитку електронної демократії, яку у світі прийнято вважати вищим показником розвитку суспільства, довіри у ньому.

Згідно порталу електронного урядування України, електронне урядування – спосіб організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, що забезпечує функціонування органів влади в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування з ними громадян, юридичних осіб, неурядових організацій [33]. Електронний уряд робить акцент на:

- 1) застосуванні ІКТ, і зокрема Інтернету, як інструменту для досягнення кращого уряду;
- 2) використанні інформаційних та комунікаційних технологій у всіх аспектах діяльності державної організації;
- 3) безперервній оптимізації надання послуг, участі території (міста, громади або ін.) та управління шляхом перетворення внутрішніх і зовнішніх відносин за допомогою технологій Інтернету та нових засобів масової інформації.

В Україні е-врядування знаходиться на початковій стадії свого розвитку і залежить від низки чинників соціального, економічного, політичного характеру. Основними перешкодами на шляху його розвитку виступають: недосконалість та розпорошеність нормативно-правової бази щодо урегулювання е-участі громадян у формуванні державної політики; нестача коштів на закупівлю необхідних комп'ютерних програм та інструментів, недостатня обізнаність щодо наявних е-сервісів та е-інструментів, переваг та можливостей е-демократії, недостатній рівень комп'ютеризації та інтернетизації, соціальна інертність. Через необізнаність, недостатню комп'ютерну грамотність й інформаційну культуру, комп'ютеризацію та доступність Інтернет не всі українці можуть скористатися перевагами таких сучасних інструментів впливу на владні управлінські рішення, як єдина система місцевих петицій, громадський бюджет, відкрите місто, електронні консультації з громадськістю та ін.

Одним із завдань Державного агентства з питань е-врядування виступає забезпечення інформаційної безпеки, що визначає успішність інформатизації суспільства. Поряд із традиційними інструментами та механізмами управління економічною безпекою, хочеться відзначити такий альтернативний, як механізм державно-приватного партнерства, що базується на співпраці державного й приватного секторів. Розвиток такої форми співробітництва пов'язаний із сучасними процесами інформатизації та віртуалізації економіки, зростанням загроз тероризму та військових конфліктів, загостренням екологічної ситуації, обмеженістю державних механізмів управління та вчасного реагування на кризові явища, недостатнім обсягом державних фінансових і технічних ресурсів, неефективністю державного менеджменту (пов'язано із низьким рівнем мотивації та відповідальності державних службовців, не завжди якісним рівнем професійної підготовки та достатнім досвідом розв'язання державних проблем, корумпованістю державних чиновників).

На сьогодні закордоном задля запобігання фінансовим злочинам, боротьби із тероризмом, наслідками надзвичайних ситуацій, забезпечення захисту навколишнього середовища, інформаційної

безпеки та боротьби із кіберзлочинністю держава об'єднує зусилля із приватними підприємствами [34, с. 108-109]. У запобіганні тероризму роль приватного сектору полягає в експертних дослідженнях щодо ефективного розподілу ресурсів, у боротьбі із наслідками надзвичайних ситуацій – у логістичному забезпеченні гуманітарної допомоги; забезпечення екологічної безпеки пов'язано із реалізацією проектів щодо впровадження «зелених» технологій, пом'якшення наслідків екологічних змін та розвитком рекреаційної сфери. Водночас, співпрацюючи із державою, приватні підприємства можуть заздалегідь координувати плани щодо евакуації, транспортування тощо.

У 2018 р. було прийнято Закон України «Про національну безпеку України», в якому передбачено використання механізмів державно-приватного партнерства у забезпеченні інформаційної безпеки, зокрема, реалізації Стратегії кібербезпеки [35]. Задля розвитку державно-приватного партнерства в Україні необхідно удосконалити нормативно-правове забезпечення в частині встановлення меж взаємодії та розподілу ризиків (у т.ч. інфляційних, курсових) між державою і приватними підприємствами, термінів повернення інвестицій, забезпечення захисту приватної інформації, транспарентності відносин.

Відзначимо, що у 2015 році був прийнятий Закон України «Про відкритість використання публічних коштів» [36], який визначає умови та порядок забезпечення доступу до інформації про використання публічних коштів розпорядниками та одержувачами коштів державного і місцевих бюджетів, суб'єктами господарювання державної і комунальної власності, фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування. Крім того, в контексті підвищення рівня публічності використання державних коштів створено єдиний реєстр використання публічних коштів [37]. Саме такий інструмент, як єдиний веб-портал, дозволяє звичайним громадянам не тільки переглядати в онлайн-режимі усі проведені трансакції державними органами влади, але й здійснювати моніторинг руху коштів по казначейському рахунку, відслідковувати трансакції за поточний місяць, переглядати усі фінансові операції по кожній області України. Незважаючи на прийнятий закон та створення єдиного реєстру, на сьогодні лише 52% державних установ дотримуються норм закону, а існування веб-порталу знаходиться лише на стадії свого завершеного формування.

Висновки з проведеного дослідження. Бурхливий розвиток інтернету та цифрової економіки відкрили шлях до запровадження мережевих систем, які поступово починають руйнувати ієрархічні структури управління суспільством. Ера інформаційного суспільства характеризується яскраво вираженими процесами глобалізації. Поглиблення глобалізації веде до посилення взаємозалежностей між національними економіками, до появи нових ризиків, що підтвердила світова фінансова криза 2008–2009 рр. Глобалізація, цифровізація та інформаційна експансія перетворились у рушійну силу трансформації всіх видів людської діяльності, інституційних змін у публічному управлінні. Потреба безпеки життєдіяльності членів суспільства є передумовою утворення ними такої форми спільної діяльності людей, як держава, яка відстоює інтереси як окремої особи, так і загальнодержавні інтереси на міжнародній арені. Проблема гарантування національної безпеки в контексті сучасних міжнародних фінансово-економічних викликів прямо залежить від результативності публічного управління країною.

Нашарування інноваційних збурень, фінансові флуктуації та необхідність структурної трансформації спричинили кризові явища в державному управлінні. Ствердження НГМ передбачає використання таких характеристик, як: продуктивність; маркетинговий підхід; децентралізація; одночасна орієнтація на цілі, що визначені політиками, а також потребами громадян; звітування за результатами. Результативність механізму взаємодії «інформатизація суспільства – нове публічне управління – гарантії національної економічної безпеки» забезпечується завдяки застосуванню наступної логіки: фундаментальний інстинкт самозбереження людини веде їх до об'єднання в державу як найвищу та довготривалу соціальну, правову та політико-економічну форму спільної діяльності людей. Вимірювання результативності НГМ досягається за допомогою визначення ефективності публічного (державного та муніципального) сектору економіки, функціонування якого залежить від адаптації до нового інформаційного та інституційного середовища.

Основною стратегічною метою захисту національних економічних інтересів є забезпечення сталого економічного зростання та модернізації економіки відповідно до умов конкурентної боротьби на світовому ринку. Держава, через механізм публічного управління, розробляє й реалізує сприятливе інституційне середовище розвитку інформатизації та економіки. Економіка України, яка перебуває сьогодні в зоні системної кризи та найбільш великих загроз свого існування за роки новітньої історії, потребує нового публічного управління, побудованого на творчому поєднанні ресурсів стабільності, керованості і дозованого економічного ризику в наступних сферах господарювання: енергетичній, фінансовій, інформаційній, банківській, децентралізації публічного управління та електронного врядування, локалізації тіньової економіки та жорсткої боротьби з корупцією.

Задля забезпечення сталого людського розвитку в Україні органам державної влади необхідно: чітко визначити релевантні національні цілі та завдання, що повинні відображатись у стратегіях розвитку країни; забезпечити координацію та узгодження національних, регіональних та місцевих програм розвитку; забезпечити доступність та транспарентність інформації, моніторинг та контроль за

виконанням поставлених завдань як на національному, так і регіональному рівнях; стимулювати розвиток малого та середнього підприємництва, виробничої та соціальної інфраструктури, що сприятиме розвитку сільських територій, створенню нових робочих місць, зростанню доходів населення та подоланню бідності; створити усі необхідні умови для навчання та зайнятості людей з обмеженими можливостями; підвищити реальну функціональність регіональних та районних центрів зайнятості щодо працевлаштування та підтримки молоді; забезпечити доступність якісних медичних послуг та ліків для всіх громадян, популяризувати спорт та здоровий спосіб життя; забезпечити доступ до якісних освітніх послуг, сприяти розвитку людського капіталу, використовуючи різні інструменти, у тому числі державно-приватне партнерство; реформувати систему правосуддя, надати можливість безкоштовних юридичних консультацій вразливим групам населення; реалізувати заходи щодо поліпшення екологічного стану навколишнього середовища тощо. І це не повний перелік завдань, що стоять перед українським урядом, які необхідно розв'язати задля підвищення рівня економічної безпеки та забезпечення сталого розвитку в Україні.

Для кожної країни є актуальними дослідження діалектики прямого та зворотного взаємовпливів інформатизації суспільства та змін в публічному управлінні з урахуванням національної специфіки ресурсного, технологічного та соціального потенціалу задля гарантування економічної безпеки держави. Аналіз таких оціночних індексів національної безпеки, як глобальний індекс миру, індекс людського розвитку, індекс світової конкурентоспроможності, індекс глобалізації, індекс легкості ведення бізнесу, індекс свободи преси та індекс економічної свободи мають комплексний характер і враховують різні аспекти загроз державі: політичні, економічні, соціальні, екологічні, інформаційні тощо. Моніторинг таких показників економічної безпеки, як обсяг інвестицій, рівень безробіття, інфляції, величина державного боргу, дефіцит бюджету, частка населення за межею бідності, рівень тіньової економіки, масштаби корупції, а також їх порівняння з пороговими (критичними) для безпеки держави значеннями, дозволяє виявити провали економічної політики держави у відповідних сферах публічного управління.

Для того, щоб не опинитися в становищі держави без власного незалежного економічного майбутнього, Україні необхідно провести цілеспрямовану роботу щодо виходу з економічної кризи, запобігання реальних загроз, боротьби з корупцією, кримінальними елементами в економіці. Цього можна досягти лише за умови одночасного впровадження інноваційних технологій (наприклад, цифрової трансформації) та формування нових правил (інституційних змін) в публічному управлінні через механізм ухвалення відповідних рішень. Нове публічне управління характеризується продуктивністю, маркетинговим підходом до вивчення потреб громадян та загроз їх життю; децентралізацією; звітуванням по результатах, що можливе за умов запровадження електронного врядування та змін законодавчого поля.

Забезпечення розвитку е-урядування в Україні передбачає: удосконалення законодавчої бази щодо урегулювання відносин з надання електронних послуг; розвиток телекомунікаційної інфраструктури та забезпечення належного технічного оснащення органів місцевої влади; забезпечення громадян необхідним доступом до Інтернет; надання можливості участі в публічному управлінні на різних рівнях всім категоріям населення, враховуючи віковий цифровий розрив; популяризацію сучасних національних е-сервісів та підвищення обізнаності громадян щодо їхніх можливостей; організацію навчання державних службовців з питань е-демократії; збільшення державного фінансування заходів по впровадженню е-демократії. Надання адміністративних послуг через Єдиний державний портал адміністративних послуг полегшить пошук необхідних сервісів, сприятиме їхній популяризації, а також економії коштів щодо обслуговування веб-ресурсів. Поряд з цим, необхідна політична воля та зацікавленість державних і місцевих чиновників модернізувати систему публічного управління, що однозначно підвищить її ефективність.

Сприяння відкритості врядування та зменшення прірви між бідними та багатими сприятиме більш результативному вирішенню проблеми подолання корупції, більших можливостей по реалізації громадянами свої прав щодо зростання їх добробуту, захисту безпеки їх життєдіяльності, тим самим дасть змогу локалізувати загрози національній економічній безпеці.

Література

1. Глобалізація і безпека розвитку : монографія / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко, М. О. Гончаренко та ін. ; кер. авт. кол. і наук. ред. О. Г. Білорус. Київ : КНЕУ, 2001. 733 с.
2. Пахомов Ю. Н., Крымский С. Б., Павленко Ю. В. Пути и перепутья современной цивилизации. Киев : Международный деловой центр, 1998. 280 с.
3. Шевченко Л. С., Гриценко О. А., Макуха С. М. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків : Право, 2009. 312 с.
4. Ясперс К. Смысл и назначение истории / Пер. с нем. 2-е изд. Москва : Республика, 1994. 527 с.
5. Малий І. Й. Теорія розподілу суспільного продукту : монографія. Київ : КНЕУ, 2000. 248 с.
6. Тоффлер Е. Третья хвиля / Пер. з англ. А. Євса. Київ : Всесвіт, 2000. 480 с.
7. Гоббс Т. Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского.

Москва : Мысль, 2001. 731 с.

8. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия / предисл. В. С. Автономова ; пер. с нем. В. С. Автономова, М. С. Любского, А. Ю. Чепуренко. Москва : ЭКСМО, 2007. 864 с.

9. Федулова Л. Інноваційний розвиток: еволюція поглядів та проблеми сучасного усвідомлення. *Економічна теорія*. 2013. № 2. С. 28-45.

10. Остром В. Смысл американского федерализма. Что такое самоуправляющееся общество / пер. с англ. Москва : Арена, 1993. 320 с.

11. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. Київ : НАНУ, 2009. 864 с.

12. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. Київ : Національний інститут проблем міжнародної безпеки при РНБОУ, 2008. 48 с.

13. Проблеми управління економічною безпекою суб'єктів господарювання : монографія / Кириченко О. А., Сідак В. С., Лаптев С. М. та ін. Київ : УЕП «Крок», 2008. 401 с.

14. Schedler K., Proeller I. New public management. Bern, Stuttgart, Wien, Verlag Paul Haupt, 2000. URL: <https://www.booklooker.de/Bücher/Angebote/autor=Isabella+Proeller%3B+Kuno+Schedler&titel=New+Public+Management> (дата звернення: 05.08.2019).

15. Trapnel S. Measurement of governance, government, and the public sector URL: <http://blogs.worldbank.org/governance/measurement-of-governance-government-and-the-public-sector> (дата звернення: 10.08.2019).

16. Global Peace Index: Institute for Economics and Peace / Reports 2012–2019. URL: <http://visionofhumanity.org/reports/page/4/> (дата звернення: 05.08.2019).

17. The Fragile States Index: The Fund for Peace / Annual Report 2012–2019. URL: <https://fragilestatesindex.org/category/publications-and-downloads/> (дата звернення: 05.08.2019).

18. Human Development Report. URL: <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/UKR> (дата звернення: 05.08.2019).

19. Corruption Perceptions Index: Transparency International. URL: <https://www.transparency.org/cpi2018> (дата звернення: 05.08.2019).

20. The Global Competitiveness Index: World Economic Forum / Annual Report. URL: <https://www.weforum.org/reports> (дата звернення: 05.08.2019).

21. The KOF Globalisation Index: KOF Swiss Economic Institute. URL: <http://www.globalization-index.org> (дата звернення: 05.08.2019).

22. Ease of Doing Business rankings: Measuring Business Regulations. URL: <https://www.doingbusiness.org/en/rankings> (дата звернення: 05.08.2019).

23. World Press Freedom Index: Reporters without borders. URL: <https://rsf.org/en/ukraine> (дата звернення: 05.08.2019).

24. Index of Economic Freedom: Heritage Foundation. URL: <https://www.heritage.org/index/ranking> (дата звернення: 05.08.2019).

25. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (дата звернення: 05.08.2019).

26. Bertelsmann Stiftung's Transformation Index. URL: <https://www.bti-project.org/en/home/> (дата звернення: 05.08.2019).

27. Sustainable governance indicator. URL: <http://www.sgi-network.org/2017/> (дата звернення: 05.08.2019).

28. Institutional Profiles Database (IPD). URL: <http://www.cepii.fr/institutions/EN/ipd.asp> (дата звернення: 05.08.2019).

29. Global Integrity. URL: <https://www.globalintegrity.org> (дата звернення: 05.08.2019).

30. Human Resources Management (HRM-AGI). URL: <http://siteresources.worldbank.org/EXTPUBLICSECTORANDGOVERNANCE/Resources/286304-1235411288968/HRM-AGI-InstrumentGuidance.pdf> (дата звернення: 05.08.2019).

31. Міністерство фінансів України / Звіти щодо виконання Бюджету. URL: <https://mof.gov.ua/uk/previous-years-budgets> (дата звернення: 05.08.2019).

32. Талеб Насім Ніколас Антикрихкість. Про (не)вразливе у реальному житті / Пер. з англ. М. Климчук. Київ : Наш формат, 2018. 400 с.

33. Про електронне врядування. URL: <https://egovua.wordpress.com/egov/> (дата звернення: 05.08.2019).

34. Круглов В. В. Роль державно-приватного партнерства у сфері безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 12. С. 107-110.

35. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (дата звернення: 05.08.2019).

36. Про відкритість використання публічних коштів : Закон України від 11.02.2015 № 183-VIII

(Редакція від 30.09.2015). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183-19> (дата звернення: 05.08.2019).

37. Єдиний веб-портал використання публічних коштів. URL: <https://spending.gov.ua> (дата звернення: 05.08.2019).

References

1. Bilorus, O.H., Lukianenko, D.H., Honcharenko, M.O. et al. (2001), *Hlobalizatsiia i bezpeka rozvytku* [Globalization and development security], monograph, KNEU, Kyiv, Ukraine, 733 p.
2. Pakhomov, Yu.N., Krymskiy, S.B. and Pavlenko, Yu.V. (1998), *Puti i pereputia sovremennoy tsivilizatsii* [The ways and crossroads of modern civilization], Mezhdunarodnyy delovoy tsentr, Kyiv, Ukraine, 280 p.
3. Shevchenko, L.S., Hrytsenko, O.A. and Makukha, S.M. (2009), *Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist ta napriamy formuvannia* [The economic security of the state: the nature and direction of formation], monograph, Pravo, Kharkiv, Ukraine, 312 p.
4. Yaspers, K. (1994), *Smysl i naznachenie istorii* [The meaning and purpose of history], 2nd ed., Respublika, Moscow, Russia, 527 p.
5. Malyi, I.Y. (2000), *Teoriia rozpodilu suspilnoho produktu* [Social product distribution theory], monograph, KNEU, Kyiv, Ukraine, 248 p.
6. Toffler, E. (2000), *Tretia khvyliia* [The third wave], Translated from eng. by A. Yevs, Vsesvit, Kyiv, Ukraine, 480 p.
7. Gobbs, T. (2001), *Leviafan, ili Materiia, forma i vlast gosudarstva tserkovnogo i grazhdanskogo* [Leviathan, or the matter, form, and power of a commonwealth, ecclesiastical and civil], Mysl, Moscow, Russia, 731 p.
8. Shumpeter, Y.A. (2007), *Teoriia ekonomicheskogo razvitia. Kapitalizm, sotsializm i demokratiia* [Theory of economic development. Capitalism, socialism and democracy], translated from germ. by Avtonomov, V.S., Liubskiy, M.S. and Chepureno, A.Yu., EKSMO, Moscow, Russia, 864 p.
9. Fedulova, L. (2013), "Innovative development: the evolution of views and the problems of modern awareness", *Ekonomichna teoriia*, no. 2, pp. 28-45.
10. Ostrom, V. (1993), *Smysl amerikanskogo federalizma. Chto takoe samoupravliaiushcheesia obshchestvo* [The meaning of American federalism. What is a self-governing society], Arena, Moscow, Russia, 320 p.
11. Heiets, V.M. (2009), *Suspilstvo, derzhava, ekonomika: fenomenolohiia vzaiemodii ta rozvytku* [Society, state, economy: phenomenology of interaction and development], NANU, Kyiv, Ukraine, 864 p.
12. Vlasiuk, O.S. (2008), *Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku* [Theory and practice of economic security in the system of science of economics], Natsionalnyi instytut problem mizhnarodnoi bezpeky pry RNBOU, Kyiv, Ukraine, 48 p.
13. Kyrychenko, O.A. Sidak, V.S., Laptiev, S.M. et al. (2008), *Problemy upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu subiektiv hospodariuvannia* [Problems of managing economic security of business entities], monograph, UEP "Krok", Kyiv, Ukraine, 401 p.
14. Schedler, K. and Proeller, I. (2000), *New public management*, Verlag Paul Haupt, Bern, Stuttgart, Wien, Austria, available at: <https://www.booklooker.de/Bücher/Angebote/autor=Isabella+Proeller%3B+Kuno+Schedler&titel=New+Public+Management> (access date August 15, 2019).
15. Trapnel, S. (2013), "Measurement of governance, government, and the public sector", available at: <http://blogs.worldbank.org/governance/measurement-of-governance-government-and-the-public-sector> (access date August 10, 2019).
16. Global Peace Index: Institute for Economics and Peace, Reports 2012–2019, available at: <http://visionofhumanity.org/reports/page/4/> (access date August 05, 2019).
17. The Fragile States Index: The Fund for Peace, Annual Report 2012–2019, available at: <https://fragilestatesindex.org/category/publications-and-downloads/> (access date August 05, 2019).
18. Human Development Report, available at: <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/UKR> (access date August 05, 2019).
19. Corruption Perceptions Index: Transparency International, available at: <https://www.transparency.org/cpi2018> (access date August 05, 2019).
20. The Global Competitiveness Index: World Economic Forum, Annual Report, available at: <https://www.weforum.org/reports> (access date August 05, 2019).
21. The KOF Globalisation Index: KOF Swiss Economic Institute, available at: <http://www.globalization-index.org> (access date August 05, 2019).
22. Ease of Doing Business rankings: Measuring Business Regulations, available at: <https://www.doingbusiness.org/en/rankings> (access date August 05, 2019).
23. World Press Freedom Index: Reporters without borders, available at: <https://rsf.org/en/ukraine> (access date August 05, 2019).
24. Index of Economic Freedom: Heritage Foundation, available at: <https://www.heritage.org/index/ranking> (access date August 05, 2019).

25. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy (2013), *Metodychni rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy* [Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine], Nakaz dated 29.10.2013 no. 1277, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (access date August 05, 2019).
26. Bertelsmann Stiftung's Transformation Index, available at: <https://www.bti-project.org/en/home/> (access date August 05, 2019).
27. Sustainable governance indicator, available at: <http://www.sgi-network.org/2017/> (access date August 05, 2019).
28. Institutional Profiles Database (IPD), available at: <http://www.cepii.fr/institutions/EN/ipd.asp> (access date August 05, 2019).
29. Global Integrity, available at: <https://www.globalintegrity.org> (access date August 05, 2019).
30. Human Resources Management (HRM-AGI), available at: <http://siteresources.worldbank.org/EXTPUBLICSECTORANDGOVERNANCE/Resources/286304-1235411288968/HRM-AGI-InstrumentGuidance.pdf> (access date August 05, 2019).
31. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2019), *Zvity shchodo vykonannia Biudzhetu* [Budget implementation reports], available at: <https://mof.gov.ua/uk/previous-years-budgets> (access date August 05, 2019).
32. Taleb, Nasim Nikolas (2018), *Antykrykhkist. Pro (ne)vrazlyve u realnomu zhytti* [Anti-fragility. About (not) vulnerable in real life], Translated from eng. By M. Klymchuk, Nash format, Kyiv, Ukraine, 400 p.
33. "About eGovernment", available at: <https://egovua.wordpress.com/egov/> (access date August 05, 2019).
34. Kruhlov, V.V. (2018), "The role of public-private partnership in the field of security", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 12, pp. 107-110.
35. Verkhovna Rada Ukrainy (2018), *Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy* [About the national security of Ukraine], Zakon Ukrainy dated 21.06.2018 no. 2469-VIII, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (access date August 05, 2019).
36. Verkhovna Rada Ukrainy (2015), *Pro vidkrytist vykorystannia publichnykh koshtiv* [About openness of use of public funds], Zakon Ukrainy dated 11.02.2015 no. 183-VIII, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183-19> (access date August 05, 2019).
37. "The only web portal for the use of public funds", available at: <https://spending.gov.ua> (access date August 05, 2019).

Стаття надійшла до редакції 23.08.2019 р.